

Sebilürreşad Cerîde-i İslamiyyesine

Şeyh Muhsin-i Fânî ez-Zâhirî Hazretlerine

Üstâd-ı muazzez, dîn-i mübîn-i Ahmedî'ye davetin istinâdgâhı hüccet ve burhândır. Hüccet ve burhân bâ-ahkâm-ı dînî kalblere yerleştirmek veya muârzları susturmak kasdıyla ityân olunur. Birinci husûs hikmet ve mev'iza-i hasene ile, ikinci husûs hüsn-i cidâl ile husûl bulur. Kur'ân-ı mübînin irşâd ettiği hüccet ve burhân delîl-i naklî olduğu gibi delîl-i aklî de olur. Fıtrât-ı asliyye üzre kalanlara kanaat-bahş hitâblar, ibret-âmîz sözler işe yarar. Her asra göre yeni bir kisve iktizâ eden hasımları iskât için o asra yarayan silâh ile müdâfaa fâ'ide-bahş olur. Kur'ân-ı Kerîm'de Hazret-i İbrâhîm aleyhi's-salâtü ve's-selâmın mücâdelesini vardır.

Bundan başka mücâdele-i hasenenin sûretine aid âyât-ı celîle vardır. Tarîk-i da'vet ve irşâd

herkes için bir değildir, halkın kimi burhân-ı aklî ister, kimi iknâ-i felsefî ister, kimi ilzâm-ı mantıkî ister.

□□□ □□□ □□□□□□□□□□ □□□ □□□ □□□□□ □□□□□ □□□ □□□

Kur'ân-ı mübîn ancak bilâ-ilm cidâlde bulunmayı, hakkın zuhûrundan sonra cidâlde bulunmayı, hakkı mahv etmek için bâtıl sözlerle cidâlde bulunmayı bir hüccet olmaksızın âyât-ı ilâhiyyede cidâlde bulunmayı men' ediyor yoksa bir dâire-i ilm ü edebde cidâli men' etmiyor. Kitâb ve Sünnet ile nehy olunan umur Muhassalü'l-Kelâm ile Yeni İlm-i Kelâmda mezkûrdur.

Artık tarîk-i cedelîyi sülûk ederek muânidîni ilzâm için hüsn-i mücâdeleyi iltizam eden bir ilim neden bî-lüzum olsun? Yeryüzünde muârzlar kaldıkça o asra göre ilm-i kelâm lâzım ve müfid olur. Eimme-i selef tamâmiyle cidâlde bulundular, re'sen veya müdâfi' âsâr-ı nâfia tasnîf ettiler.

Nitekim İmam Şâfiî, Hafs el-Ferd ile, Bişr ibn el-Velîd el-Kindî İshak ibn İbrahim ile, Abdülazîz ibn Yahyâ el-Mekkî, Bişr-i Merîsî ile mebâhisde bulundular. Selef-i ümmet kânûn-ı iknâ ile mübâhesede bulunurlar idi. İstidlâli, nazarı, reyi, kitab ve sünnetin emrettiği cedelî, hak olan kelâmı aslâ inkâr etmezler idi. Onların inkâr ettikleri cihet ancak şer'e ve akla muhâlif olan kelâm idi. İmam Ahmed'in, Dârimî'nin, Buhârî'nin, İbn Ebî Hâtim'in, Ebû Dâvûd

ettikleri mesâil hakkında Muhassalü'l-Kelâm ve'l-Hikme'de izahat vardır. Bundan başka Muhassalül-Kelâm'daki şu sözler nazar-ı dikkati câlib görülür zannederim.

“Ehl-i Hak, Ehl-i Kitap ve Sünnettir; Ehl-i Kitap ve Sünnet de mü'minlerdir... Hak ancak Resûl-i Ekrem (s.a.v) ile devran eder, durur; hattâ muayyen bir tâifeye lâzım gelmez, ancak mü'minlere lâzım gelir, mü'minler dalâlet üzere toplanamazlar; Resûl-i Ekrem'den mâadâ efrâdda, mü'minlerden mâadâ tâifelerde hak da bulunur, bâtıl da... Bid'atlar hem hakkı, hem bâtılı mutazammın olur... Resûl-i Ekrem Efendimiz hazretleri bir Cuma hutbesinde “Küllü bid'atin dalâletün” buyurdıkları halde “Ve küllü dalâletin fi'n-nâr” buyurmamışlardır. Buna mebnî Ehl-i Bid'at ve'd-Dalâl, kasıdlarına göre ma'zûr veya müstahakk-ı ukûbet olur. Kur-ân-ı Mübîn'e zâhiren ve bâtinen ittibâ eden, makâsıd-ı hasene ta'kîb eden, mu'âne-i resûl kâsd etmeyen Ehl-i Bid'at, mücerred kusûr-i nazarlarından dolayı, hakka isabet edemediklerinden mazûr olurlar. Maksudları hakka matûf olmayıp fesâda, nifâka, ilhâda müteveccih bulunan Ehl-i Bid'at ukûbet-i Bârî'ye müstahak olur. İşte sâbık âzamın olanlar bunlardır.”

Görülüyor ki maksadı hakka ma'tûf olduğu halde mücerred kusûr-i nazardan nâşî hakka isâbet edemeyen Ehl-i Bid'at mazûrdur. Her dalâlet müstevcibi ukûbet değildir; ehl-i bid'at hakkında bundan daha munsıfâne söz olur mu?

İhtilâfât-ı mezhebiyyenin avâmili de zan olunduğu gibi dinden inhirâf etmek, kasten ihtilâf ihdâs eylemek gibi ağız-ı fâside değildir. İhtilâfât-ı mezhebiyyenin avâmil-i muhtelifesi vardır. İslâm'da fırkaların zuhûru umûmî ve husûsî olmak üzere iki sebebe mahmûl olur. Sebeb-i umûmî hürriyet-i efkârdır. Sebeb-i husûsî de ya siyâsî veya ilmî olur.

El-yevm ber-hayât olan marka, Kur'ân-ı Mübîn'e şiddet-i temessükten, fakat fikh-ı celîl-i İslâmî'ye adem-i vukûfdan nâşî; Şîa Ehl-i Beyt-i Nebî'ye şiddet-i muhabbet dolayısıyla; Cebriyye emr-i ilâhî ile kader-i ilâhîyi cem edemeyerek yalnız kader-i ilâhîye, ilm-i sâbık-ı Sübhânî'ye tazîm sebebiyle; Kaderiyye de kader-i ilâhî ile emr-i ilâhîyi cem edemeyerek bilakis emr-i Bârî'ye, Enbiyânın getirdiği şeye, va'd u vaîd-i Sübhânî'ye bi'l-aks ta'zîm sebebiyle; Mürcie va'd ü recâyı isbât, vaîd ü havfı nefy husûslarında “gulüvv” netîcesinde; Müşebbihe sıfât-ı celîle-i ilâhiyyeyi isbât husûsunda “ifrât” netîcesinde zuhûr etmişler idi. Bu fırak-ı İslâmiyye'nin hepsinin de nusûs-ı enbiyâda bir şüphesi vardır. Ehl-i sünnet ise cemâat-i müslimînden ayrılan fırkaları red maksadıyla meydana çıkmıştır. Gerek ehl-i

sünnet, gerek ehl-i bid'at olsun hangisi kasden ihtilâf ihdâs etmişler; dînin zevâline, terdîbine çalışmışlardır?

Zühdleriyle meşhûr olan, şer'i ta'zîm eden, va'd-i Sübhânî'de ifrât edip fâsıkı mü'min tanımayan Mu'tezile mi? Yoksa cemâat-i müslimînden ayrılmayan, sünnet-i seniyyeye mütemessik olan, şu kadar ki, biraz taksîri görülen Küllâbiyye ve Eş'ariyye ve Mâturîdiyye mi? İnkâr-ı sıfât gibi en şenî' bir bid'ati ihdâs eden, Sâbie ve Seneviyye mezheplerinden müteessir olan Cehm bin Safvân'ın tenzîh-i Bârî kasd etmiş olması ihtimâli vardır. Cehm bin Safvân'a tâbi olanlar bir takım derecâta ayrılırlar, mu'tedil kısmı meyânında bir takım fukahâ bile vardır. Her fırka "Mâ ene aleyhi ve ashâbî" hadîs-i şerifenin mefhumuna dâhil olduğunu iddia ediyor. Ebü'l-Hüzeyl ile Nazzâm hakkında ahz-ı sâr etmek gibi bir maksad-ı hafî isbatı müteassir, belki müteazzirdir.

Evet zenâdîka, İslâm'a nisbet iddiasında bulunanlar (müntemîn ilâ'l-İslâm) ahz-ı sâr gibi bir takım ağrâz-ı fâside takib etmişlerdir. Fakat bunlar Kaderiyye ve Hâriciyedir, hak ve hakikat taharrî eden fırak-ı İslâmiyeden ma'dûd değildir. Aşk-ı hakikat ile dimağın yoran, İslâm'ı 'an burhân kabul etmek fikrini takib eden, bu uğurda mücâhede-i fikriyyede bulunan mütefekkirin-i Ehl-i İslâm arasına, vâ esefâ ki karışmış, sıkışmış olan ehl-i fesad ve ilhâd hakkındaki hükmü diğer fırkalara teşmil etmek hiçbir vecihle sahih olmaz.

Fırak-ı kelâmiyye'nin mezâhibini nakl dâî-i şübhe görülüyor; acaba kelâmiyât aleyhinde bulunmak daha ziyade dâî-i şübhe olmaz mı? Hasm "Bakın! Bakın! Müslümanların ulemâ diye tanıdıkları adamlar İslâm bedîhiyâtından ahz-ı sâr etmek kastında bulunan dinsizler imiş!" demez mi? Bir vartadan kaçır iken diğer bir vartaya düşmüş olmaz mıyız?

Evet gençliği tenvir etmek elzem ve hakikattir. Otuz seneden ziyade meslek-i celîl-i tedriste bulunduğum cihetle gençliğin nasıl tenvir olunacağını bilmiş olacağım. Bugün gençliğin dimağı nazariyât-ı felsefiye ile meşbû'dur. Akâid-i diniyyeyi kalplerde râsih bir akide kılmak hususunda nazariyât-ı felsefiyyeden, maksada hâdim bir surette istifade etmek, ez-cümle mu'cizât-ı hissiyenin imkânı hususunda Fransız filozofları Boutroux, Bergson nazariyelerini isti'mâl eylemek, mantıktan müstağni olacak bir kuvveti hâiz olan nazariyât-ı kelâmiyyeyi lüzumu zamanında serd etmek mezmum, maktûh, gayr-ı meşru', gayr-ı ma'kûl bir hâl midir? Dinin içtimaî, ahlâkî, ma'serî, ilâhî hakâiki; beşerin müştâk olduğu fevz ü saadetin ve huzur u kalbin ve sükûn u sekînetin ancak Kur'ân-ı mübînin beyânlarıyla kazanılabileceğini;

Allah'a, Resûlullah'a, nefse, ebeveyne, akrabaya, beşeriyete karşı olan vezâifi kitâbullahdan bi'l-istihrâc Yeni İlm-i Kelâmın üçüncü kitabında tafsil eyledim.

Artık İslâm'ı şüpheyeye düşüren nazarlar ihyâ olunmamakla, dine, Allah'a, Resûlullah'a karşı (hâşâ) tecâvüz-i küstâhlık yoktur. Haybet ve hüsrândan, dalâl ve idlâlden Allah'a sığınırım.

□□□□□□ □□□□ □□□□□□ □□□□ □□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□.

Ankara - 5 Ağustos 1339

İzmirli İsmail Hakkı